

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์
ศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๖๒/๒๕๕๕

วันที่ ๑๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๕

เรื่อง ศาลอาญาส่งคำร้องของจำเลย (นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ หรือ ส.ศิวรักษ์) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ มาตรา ๔๔ และมาตรา ๔๖

ศาลอาญาส่งคำร้องของจำเลย (นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ หรือ ส.ศิวรักษ์) ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ ๕๕๓๓/๒๕๕๑ (หมายเลขแดงที่ ๗๓๑๘/๒๕๕๑) เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ มาตรา ๔๔ และมาตรา ๔๖

ข้อเท็จจริงตามคำร้อง และเอกสารประกอบคำร้อง สรุปได้ว่าพนักงานอัยการประจำศาลจังหวัดกาญจนบุรี (ทองผาภูมิ) เป็นโจทก์ยื่นฟ้องผู้ร้อง (นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์) เป็นจำเลย ข้อหาว่าร่วมกันขัดขวางการกระทำของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) หรือพนักงาน หรือผู้ปฏิบัติงานร่วมกับพนักงานในการสร้างระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ เนื่องจากผู้ร้องกับพวก ได้เข้าไปในบริเวณเขตก่อสร้างการวางระบบขนส่งปิโตรเลียมทางท่อส่งก๊าซธรรมชาติที่ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่ง ปตท. ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีให้ดำเนินการก่อสร้างวางท่อโครงการส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา (สหภาพพม่า) และ ปตท. ได้กำหนดเขตระบบการขนส่ง

ปีโตรเลียมทางท่อขึ้นจากชายแดนบ้านอีต่อง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ไปยังโรงไฟฟ้า ความร้อนรวมที่จังหวัดราชบุรี อีกทั้งได้ประกาศให้ทราบโดยทั่วกันแล้ว โดยผู้ร้องกับพวกได้ร่วมกันวางแผนการทำงานของเครื่องจักรโดยไม่ได้รับอนุญาต เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมายอันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติการปีโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ จึงขอให้ศาลได้พิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลยตามกฎหมาย เป็นคดีหมายเลขดำที่ ๕๕๓๓/๒๕๕๑ (หมายเลขแดงที่ ๗๓๑๘/๒๕๕๓)

ผู้ร้องยื่นคำให้การปฏิเสธฟ้องโจทก์ และได้ยื่นคำร้องและคำร้องเพิ่มเติม สรุปได้ว่า มีได้ร่วมกันดำเนินการตามข้อกล่าวหาของพนักงานอัยการแต่อย่างใด ด้วยเห็นว่าโครงการก่อสร้างระบบการขนส่งปีโตรเลียมทางท่อดังกล่าวเป็นโครงการที่มีได้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย การแสดงความคัดค้านของผู้ร้องเป็นการกระทำด้วยเจตนาอันสุจริตอย่างสงบเปิดเผยและปราศจากอาวูธ ตามสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย อันพึงมีตามรัฐธรรมนูญ การดำเนินคดีกับผู้ร้องเพื่อนำตัวออกไปจากบริเวณที่ประท้วงคัดค้านถือเป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิมนุษยชน ละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จึงเห็นว่าการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติการปีโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ จึงเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย และขัดต่อรัฐธรรมนูญ ต่อมาผู้ร้องได้รับอนุญาตให้โอนคดีไปพิจารณาที่ศาลอาญา จึงขอให้ศาลอาญาส่งคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติการปีโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ ที่ให้ ปตท. มีอำนาจกำหนดเขตระบบการขนส่งปีโตรเลียมทางท่อตามความจำเป็น โดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรี รวมทั้งวางระบบการขนส่งปีโตรเลียมทางท่อไปได้ เหนือ ตามหรือข้ามที่ดินของบุคคลใด และสามารถรื้อถอนอาคาร โรงเรือนหรือทำลายสิ่งอื่นที่สร้างและทำขึ้น หรือทำลาย หรือตัดฟันต้นไม้ กิ่งหรือรากของต้นไม้ หรือพืชผลในเขตระบบการขนส่งปีโตรเลียมทางท่อได้เลย หากเมื่อทำแล้วก่อให้เกิดความเสียหาย จึงให้นำกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์มาใช้บังคับในภายหลัง และมาตรา ๕๓ ที่กำหนดว่าผู้ใดขัดขวางการกระทำของ ปตท. หรือพนักงานหรือผู้ซึ่งปฏิบัติงานร่วมกับพนักงานซึ่งกระทำการตามมาตรา ๓๐ ต้องระวางโทษ ฯลฯ นั้น ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๕ ที่บัญญัติให้ความคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลในเคหสถาน การจะเข้าไปดำเนินการใดๆ ในอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่นจะต้องมีการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เสียก่อน มาตรา ๔๔ ที่บัญญัติให้บุคคลมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวูธ และมาตรา ๔๖ ที่บัญญัติให้บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมมีสิทธิในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดังกล่าวหรือไม่

ศาลอาญาพิเคราะห์แล้วเห็นว่า เมื่อโจทก์อ้างว่า พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ จึงให้ส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัยโดยให้จำหน่ายคดีชั่วคราว

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาเบื้องต้นมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ได้หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย”

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลใช้บังคับแก่คดีนี้ และเมื่อคู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ ดังนั้น การที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ มาตรา ๔๔ และมาตรา ๔๖ ประกอบกันยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น และศาลอาญาได้ส่งเรื่องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ได้

ศาลรัฐธรรมนูญได้ให้โอกาสรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมในฐานะผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมฯ ชี้แจง และได้ออกนั่งพิจารณา เมื่อวันที่ ๑๑ และ ๑๒ เมษายน ๒๕๕๕ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ร้องและผู้เกี่ยวข้อง คือ นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ ผู้ร้อง นายคณิต ฒ นคร พยานฝ่ายผู้ร้อง และบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อชี้แจงและเบิกความต่อศาลรัฐธรรมนูญสรุปได้ดังนี้

๑. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมได้มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง และข้อกฎหมาย ลงวันที่ ๗ กันยายน ๒๕๕๓ และหนังสือชี้แจงเพิ่มเติม ลงวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๔

๑.๑ ในส่วนของข้อเท็จจริง สรุปได้ว่า ปตท. ได้ดำเนินกิจการส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่ง ยาดานา สหภาพพม่า ซึ่งเป็นโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน โดยเริ่มต้นดำเนินการ ดังนี้

๑.๑.๑ ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๓๕ ๕ ตุลาคม ๒๕๓๖ และ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ ที่เร่งรัดให้ ปตท. ต้องเร่งจัดหาก๊าซเพื่อใช้ในประเทศ ทั้งเพื่อ

การผลิตไฟฟ้าและการอื่น จากแหล่งการผลิตก๊าซทั้งในและต่างประเทศ และมติคณะรัฐมนตรี วันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๓๕ อนุมัติในหลักการจ่ายเงินทดแทนที่ดินให้ราษฎรที่อยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งอยู่ในแนวท่อส่งก๊าซธรรมชาติ

๑.๑.๒ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ในฐานะผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ อาศัยอำนาจตามมาตรา ๓๐ ออกประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง กำหนดเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อในท้องที่จังหวัดกาญจนบุรีและจังหวัดราชบุรี ลงวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๓๕

๑.๑.๓ ปตท. ได้ดำเนินการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมนำเสนอต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ซึ่งคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้มีมติเมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๔๐ เห็นชอบกับรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการดังกล่าวของ ปตท. ตั้งแต่จุดเริ่มเชื่อมต่อท่อส่งก๊าซไทย - พม่า บ้านอีต่อง ตำบลปลีลือก อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ถึงโรงไฟฟ้าพลังความร้อนราชบุรี ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

๑.๑.๔ หลังจากได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ปตท. ได้เริ่มลงมือดำเนินการวางท่อก๊าซในพื้นที่ที่ได้ประกาศกำหนดเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ ตั้งแต่วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๔๐ นับแต่เริ่มดำเนินการมีกลุ่มบุคคลที่อ้างว่าเป็นกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสิทธิมนุษยชนได้แย่งคัดค้านการดำเนินโครงการดังกล่าว ต่อมาเมื่อวันที่ ๒ - ๖ มีนาคม ๒๕๔๑ นายสุทัศน์ ศิวลักษณ์ ได้ร่วมกับพวกไม่น้อยกว่า ๓๐ คน เข้าขัดขวางการทำงานของผู้รับเหมาของ ปตท. ในการวางท่อก๊าซในจังหวัดกาญจนบุรี จนเป็นเหตุให้ ปตท. และผู้รับเหมาไม่อาจปฏิบัติงานวางท่อส่งก๊าซต่อไปได้ และได้มีการดำเนินคดีอาญา

๑.๒ สำหรับข้อกฎหมายกรณีตามคำร้อง สรุปได้ว่า

๑.๒.๑ พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้ตราขึ้นในระหว่างที่มีธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๒๐ ซึ่งมาตรา ๓๐ กำหนดกรณีเมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งธรรมนูญการปกครองบังคับแก่กรณีใด ให้วินิจฉัยกรณีนั้นไปตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งประเพณีการปกครอง ฯ ในเรื่องการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ที่ได้ถือปฏิบัติขณะการบังคับใช้ธรรมนูญการปกครอง ฯ และนำมาร่างเป็นรัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช ๒๕๒๑ มาตรา ๓๓ วรรคสาม ซึ่งมีเนื้อหาสาระไม่แตกต่างจากการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ตามรัฐธรรมนูญ ฉบับพุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๔๕ จึงต้องถือว่าหลักในเรื่องการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เป็นประเพณีการปกครองที่ยึดถือมาแต่เมื่อคราวเริ่มการร่างพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ แล้ว หลักกฎหมายดังกล่าวจึงควรเป็นที่ยอมรับบังคับใช้ และไม่อาจถือว่าเป็นการบัญญัติที่ขัดรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๔๐

๑.๒.๒ พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๐ เป็นกรณีให้สิทธิแก่ ปตท. ในการเข้าไปในอสังหาริมทรัพย์เพื่อดำเนินการวางระบบขนส่งปิโตรเลียมทางท่อเท่านั้น และแม้ว่า ปตท. จะจ่ายค่าตอบแทน ปตท. ก็มีได้กรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์นั้นแต่อย่างใด เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ ยังคงมีกรรมสิทธิ์ทุกประการ เพียงแต่จะได้รับผลกระทบบ้างที่ไม่อาจใช้สิทธิของตนได้อย่างเต็มที่สำหรับ พื้นที่ที่อยู่ในเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อที่ประกาศกำหนดแล้ว ซึ่งเป็นหลักการที่ต่างกับ หลักการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ตามรัฐธรรมนูญ ฉบับพุทธศักราช ๒๕๒๑ และพุทธศักราช ๒๕๕๐ ส่วนกรณีการจ่ายค่าทดแทนที่เป็นธรรมสำหรับที่ดิน อาคาร โรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างนั้น ปตท. ต้องทำความตกลงกับเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นก่อน และในกรณีที่ไมอาจทำความตกลงกันได้แล้ว พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ ได้กำหนดให้มอบข้อพิพาทแก่อนุญาโตตุลาการวินิจฉัย รวมถึงให้นำกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์มาใช้บังคับโดยอนุโลม ซึ่งหมายถึงให้นำเอาวิธีการ กำหนดค่าทดแทนที่ถือปฏิบัติในการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ตามกฎหมายมาใช้บังคับโดยอนุโลมเท่าที่ วิธีปฏิบัตินั้น ไม่ขัดหรือแย้งกับหลักการและวิธีการของการได้มาซึ่งเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ หาได้ให้อำนาจ ปตท. ดำเนินการอย่างการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ โดยทันทีเมื่อมีปัญหาการจ่ายค่าทดแทนอย่างไรไม่ หลักกฎหมายข้อนี้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ การปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๓๑

สำหรับพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๘ บัญญัติถึงกรณีที่ ปตท. มีความจำเป็น ฯ สามารถเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ได้ในหลักการเช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๕ แต่ปรากฏข้อเท็จจริงว่า หากมีกรณีดังกล่าว ปตท. มักเลือกวิธีการจัดซื้อมาเป็นกรรมสิทธิ์ โดยไม่ต้อง อาศัยมาตรา ๓๘ แต่อย่างใด

ดังนั้น จึงไม่มีกรณีที่ ปตท. ดำเนินการโดยใช้สิทธิเกินเลยไปจากที่รัฐธรรมนูญ บัญญัติไว้และไม่มีการอันควรกล่าวอ้างว่า พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๐ และ มาตรา ๕๓ ขัดต่อรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด

๑.๒.๓ ในส่วนของเรื่องเสรีภาพในเคหสถาน และเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ และปราศจากอาวุธ ตลอดจนการจำกัดเสรีภาพเช่นว่านั้น รัฐธรรมนูญทั้งฉบับพุทธศักราช ๒๕๒๑ มาตรา ๓๒ และมาตรา ๓๖ และฉบับพุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๔ ก็บัญญัติ หลักกฎหมายลักษณะเช่นเดียวกัน พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ ได้ถูกพิจารณาภายในกรอบแห่ง หลักกฎหมายในเรื่องดังกล่าวแล้ว ดังนั้น จึงไม่มีข้อท้วงติงในเรื่องการขัดต่อรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๕๐ อีก

ในส่วนการชุมนุมขัดขวางการทำงานโครงการ ฯ ของจำเลย ได้กระทำบริเวณแนววางท่อส่งก๊าซ โดยการดำเนินโครงการนี้ไม่มีส่วนหนึ่งส่วนใดเป็นเคหสถาน และจำเลยไม่ใช่ผู้ได้รับผลกระทบหรือเสียหายจากการใช้พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ ไม่อาจยกประเด็นข้อกฎหมายนี้ต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย

สำหรับการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธที่จำเลยจะได้รับความคุ้มครอง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔ นั้น จำเลยจะได้รับความคุ้มครองต่อเมื่อจำเลยมิได้ละเมิดต่อกฎหมายหรือละเมิดสิทธิอันพึงมีโดยชอบด้วยกฎหมายของบุคคลอื่น เพื่อการแสดงเสรีภาพเช่นว่านั้น หากเป็นกรณีที่บุคคลผู้กล่าวอ้างเสรีภาพนั้นเป็นผู้ก่อให้เกิดการกระทำอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดและหรือเป็นการละเมิดเสรีภาพตามกฎหมายของบุคคลอื่นแล้ว บุคคลนั้นไม่อาจกล่าวอ้างว่าการชุมนุมของตนเป็นการใช้เสรีภาพโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งกรณีของผู้ร้องได้กระทำการขัดขวางงานก่อสร้างการวางระบบขนส่งปิโตรเลียมทางท่อตามที่ได้มีการประกาศเขตระบบโดยชอบด้วยกฎหมายตามพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๐ อันเป็นความผิดทางอาญาตามมาตรา ๕๓ ผู้ร้องจึงไม่อาจกล่าวอ้างได้ว่า ตนใช้เสรีภาพโดยชอบโดยสงบและปราศจากอาวุธ แต่กรณีนี้จำเลยได้ละเมิดต่อกฎหมายอันเป็นความผิดทั้งทางแพ่งและอาญา โดยเฉพาะตามพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๕๓ อันเป็นเหตุให้ ปตท. และผู้เกี่ยวข้องต้องได้รับความเดือดร้อนเสียหาย จำเลยจึงไม่อาจกล่าวอ้างการใช้สิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายจากรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔ นี้ได้

๑.๒.๔ สำหรับกรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ ในเรื่องบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน นั้น หลักกฎหมายดังกล่าวน่าจะได้รับการพิจารณาอยู่แล้ว ซึ่งกรณีของ ปตท. แม้ว่าจะในขณะริเริ่มดำเนินโครงการ ฯ จะมีได้มีข้อบัญญัติกฎหมายใดและพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๑๘ และ พ.ศ. ๒๕๓๕ มิได้มีบทบัญญัติกำหนดให้ลักษณะงานตามโครงการ ฯ จำต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม แต่ ปตท. ก็ได้ดำเนินการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเสนอต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ได้ให้ความเห็นชอบกับรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมดังกล่าว จึงเป็นกรณีที่ ปตท. ได้ถือปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญมาโดยตลอด

๒. นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ ผู้ร้อง ได้ชี้แจง สรุปได้ว่า รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินไว้ในมาตรา ๔๘ และคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลในเคหสถานไว้ในมาตรา ๓๕

และมาตรา ๒๕ อย่างชัดเจน แต่พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๐ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง (๒) และมาตรา ๕๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ การที่ ปตท. เลือกใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๐ นั้น เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชน และเป็นการรุกรานสิทธิของประชาชนเป็นอย่างมาก และเห็นว่า การที่ผู้ร้องขัดขวางการวางท่อของ ปตท. เป็นการกระทำที่รัฐธรรมนูญรับรองสิทธิและเสรีภาพไว้ในมาตรา ๔๖ และมาตรา ๕๐ หาก ปตท. เลือกใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ฯ ในการดำเนินการวางท่อก๊าซแล้ว จะทำให้ผู้ที่ถูกเวนคืนต่อสู้ได้อย่างโปร่งใส แต่ความจริงการที่ผู้ร้องขัดขวางการวางท่อก๊าซดังกล่าว เนื่องจากไม่ต้องการให้การวางท่อก๊าซสำเร็จเพราะจะทำให้ประเทศต้องสูญเสียเงินเป็นจำนวนมากให้แก่ประเทศ สหภาพพม่า

๓. ผู้ร้องได้นำนายคณิต ฅ นคร มาเบิกความเป็นพยาน ซึ่งนายคณิต ฯ ได้ให้ถ้อยคำต่อศาลรัฐธรรมนูญ สรุปได้ว่า พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๐ (๒) และ (๓) ที่ให้อำนาจ ปตท. ในการวางระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อใต้ดิน เหนือ ตามหรือข้ามที่ดินของบุคคล ซึ่งเป็นการกระทบกระเทือนถึงกรรมสิทธิ์ของบุคคลอื่น โดยเฉพาะมาตรา ๓๐ (๓) ที่ให้อำนาจ ปตท. รื้อถอนอาคาร โรงเรือน ฯ ในระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อเป็นการกระทำที่กระทบสิทธิของประชาชนอย่างรุนแรง ในกรณีนี้เป็นเรื่องที่รัฐจะเข้าไปแทรกแซงกรรมสิทธิ์ของเอกชน จำเป็นต้องมีเหตุผลอันสมควร ซึ่งรัฐธรรมนูญให้กระทำได้เท่าที่จำเป็น และต้องไม่ทำลายสาระแท้จริงของสิทธินั้นด้วยทางกฎหมายมหาชนในเรื่องของการใช้อำนาจรัฐ รัฐกระทำการกระทบสิทธิได้ก็โดยกฎหมาย ซึ่งได้แก่กฎหมายว่าด้วยการเวนคืน ฯ แต่เมื่อมาตรา ๓๐ (๒) และ (๓) ได้เข้าไปกระทบกรรมสิทธิ์ของบุคคลเป็นอย่างมาก จึงเป็นการทำให้ความยุติธรรมตามธรรมชาติเสีย นอกจากนี้ มาตรา ๓๐ (๒) และ (๓) นั้น เป็นกฎหมายที่มีความผิดอาญาที่ไม่มีความชัดเจน ขัดต่อหลักประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒ ที่ว่า ไม่มีโทษถ้าไม่มีกฎหมายกำหนด เพราะฉะนั้นการที่จะเอาความไม่ชัดเจน เอาการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเป็นตัวกำหนดโทษจึงทำไม่ได้ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ส่วนพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๕๓ ที่ได้เออองค์ประกอบของมาตรา ๓๐ (๓) ไปใช้จึงสิ้นผลไปในตัว สำหรับพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๐ (๑) นั้น กระทำได้ เพราะไม่กระทบสิทธิของบุคคล จึงเห็นว่าพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๕๓ ประกอบมาตรา ๓๐ (๑) ที่ให้ ปตท. มีอำนาจกำหนดเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ ฯ นั้น สามารถกระทำได้ เพราะไม่กระทบสิทธิของบุคคล แต่ความผิดตามมาตรา ๕๓ ประกอบมาตรา ๓๐ (๒) และ (๓) เป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ

๔. นายปริญญา ศนิวารวรรณ ผู้รับมอบอำนาจจากบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ผู้เกี่ยวข้อง ได้ให้ถ้อยคำต่อศาลรัฐธรรมนูญ สรุปได้ว่า

๔.๑ ปตท. จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มีฐานะเป็นนิติบุคคลประเภท รัฐวิสาหกิจ แต่ปัจจุบันโดยผลของพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๔๒ และมติคณะรัฐมนตรี มีมติให้แปลงทุนเป็นหุ้น ซึ่งบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๔ เป็นผลให้บรรดากิจการ สิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบ และสินทรัพย์ทั้งหลายของ ปตท. โอนไปเป็นของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ ฯ มาตรา ๒๖

๔.๒ พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๐ เป็นเพียงการเข้าจำกัดสิทธิบางประการของเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งเป็นวิธีการที่มีผลกระทบต่อเจ้าของอสังหาริมทรัพย์น้อยกว่าการเวนคืน และการที่มีบทบัญญัติมาตรา ๓๐ นี้ ก็เพื่อประโยชน์สาธารณะในการที่จะสามารถให้การขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ ฯ ได้ แม้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวจะกระทบต่อเจ้าของอสังหาริมทรัพย์บ้าง แต่ได้คำนึงถึงประโยชน์ต่อส่วนรวม และรัฐได้ชดเชยความเสียหายอย่างพอเพียง ในส่วนของเหตุที่ผู้ร้องกล่าวอ้างถึงการคัดค้านโครงการไม่มีประเด็นโดยตรงที่จะโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๐ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ

๔.๓ พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๐ ไม่มีบทบัญญัติห้ามไม่ให้บุคคลทำการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ เพียงแต่ข้อเท็จจริงที่ปรากฏนั้นการชุมนุมต่างๆ เป็นกรณีที่เกิดขึ้นหลังจากที่ ปตท. ได้มีสัญญาซื้อขายก๊าซและมีการว่าจ้างดำเนินงานกับผู้รับเหมาต่างๆ ไปเสร็จสิ้นแล้ว และ ปตท. ก็ได้ดำเนินการให้เป็นไปตามขั้นตอนของกฎหมายอื่น ๆ ด้วย

๔.๔ ในกรณีที่ ปตท. มีความจำเป็นที่จะได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์เพื่อให้ได้มาซึ่งแหล่งปิโตรเลียม ปตท. สามารถดำเนินการด้วยการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืน ฯ ได้ แต่ในทางปฏิบัติเกิดผลกระทบต่อประชาชนค่อนข้างรุนแรงเพราะประชาชนไม่สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ที่ถูกเวนคืนได้เลย ซึ่ง ปตท. จะเลือกวิธีที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนมากที่สุด

๕. นางพลพิศมัย อินทรสุขศรี ตำแหน่งผู้จัดการส่วนกรรมสิทธิ์ที่ดิน ในฐานะพยานฝ่ายผู้เกี่ยวข้อง ได้ให้ถ้อยคำต่อศาลรัฐธรรมนูญ สรุปได้ว่า วิธีการดำเนินงานของ ปตท. จะต้องมีการวางแผน ซึ่งจะต้องได้รับการอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี หลังจากนั้น ปตท. ก็จะเข้าสำรวจพื้นที่เพื่อหาพื้นที่ที่เหมาะสมในการวางท่อ ต่อจากนั้นก็ทำเรื่องเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมให้ความเห็นชอบ และประกาศราชกิจจานุเบกษา เพื่อให้สาธารณชนทราบ และดำเนินการจ่ายค่าทดแทนให้กับเจ้าของที่ดิน หากเจ้าของที่ดินไม่พอใจในราคาที่ ปตท. จ่ายให้ ก็มีสิทธิที่จะไปร้องต่ออนุญาโตตุลาการ การจ่ายค่าทดแทนนี้เป็นการจ่ายค่าทดแทนกรณีที่ ปตท. เข้าไปรอนสิทธิ ซึ่งตามปกติเจ้าของกรรมสิทธิ์จะได้

ราคามากกว่าการถูกเวนคืน และการดำเนินการของ ปตท. ไม่เคยล่วงล้ำเข้าไปในเขตสถานหรือรื้อถอนตัดฟันโดยที่เจ้าของกรรมสิทธิ์ไม่ยินยอม ถ้าจะต้องดำเนินการรื้อถอนอาคาร โรงเรือน หรือสิ่งใดที่กีดขวางแนวท่อแล้ว เจ้าของจะต้องได้รับค่าทดแทนจาก ปตท. จนเป็นที่น่าพอใจและยินยอมก่อน

ในระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาขึ้นสองฉบับ ประกาศให้ใช้บังคับ ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๔ คือ

(๑) พระราชกฤษฎีกากำหนดอำนาจ สิทธิ และประโยชน์ของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) พ.ศ. ๒๕๕๔ โดยมีเหตุผลในการตรา เนื่องจาก ตามที่ได้จัดตั้งบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) โดยเปลี่ยนทุนของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยเป็นหุ้นตามกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจ และโอนกิจการของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยไปให้แก่บริษัทดังกล่าวทั้งหมดแล้วนั้น เมื่อได้พิจารณาถึงความเป็นธรรมในการแข่งขันทางธุรกิจ การควบคุมให้การใช้อำนาจทางกฎหมายเป็นไปโดยถูกต้อง และการรักษาประโยชน์ของรัฐประกอบด้วยแล้วในการดำเนินงานของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ระยะแรก บริษัทยังมีความจำเป็นที่ต้องได้รับอำนาจ สิทธิ และประโยชน์บางกรณีเช่นเดียวกับการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ได้รับ ตามกฎหมายว่าด้วยการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย และตามกฎหมายอื่น และจำกัดในบางกรณีเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ ซึ่งมาตรา ๒๖ แห่งพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๕๒ บัญญัติว่า อำนาจ สิทธิ หรือประโยชน์ของบริษัทที่จัดตั้งขึ้นดังกล่าวอาจจำกัดหรืองดได้ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา จึงจำเป็นต้องตราพระราชกฤษฎีกานี้

(๒) พระราชกฤษฎีกากำหนดเงื่อนไขเวลายกเลิกกฎหมายว่าด้วยการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๔ โดยให้ยกเลิกพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๔ โดยมีเหตุผลในการตรา เนื่องจากได้มีการจัดตั้งบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) โดยเปลี่ยนทุนของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยเป็นหุ้นตามกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจ และให้โอนกิจการของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยไปให้แก่บริษัทดังกล่าวทั้งหมดซึ่งกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจกำหนดว่า ในกรณีดังกล่าวให้ตราพระราชกฤษฎีกาเพื่อกำหนดเงื่อนไขเวลาขบเลิกรัฐวิสาหกิจ และเมื่อมีมติคณะรัฐมนตรีขบเลิกรัฐวิสาหกิจใดแล้ว ให้ถือว่ากฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจดังกล่าวเป็นอันยกเลิกตามเงื่อนไขเวลาที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาที่ตราขึ้นเพื่อการนั้น ดังนั้น จึงสมควรกำหนดเงื่อนไขเวลาไว้เพื่อให้ทราบกฎหมายว่าด้วยการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยเป็นอันยกเลิกเมื่อใด จึงจำเป็นต้องตราพระราชกฤษฎีกานี้

จึงมีข้อที่ต้องพิจารณาก่อนว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาวินิจฉัยคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ต่อไป หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก ๑๑ คน คือ นายกระมล ทองธรรมชาติ นายจิระ บุญพจนสุนทร พลโท จุล อติเรก นายปรีชา เฉลิมวณิชย์ นายผัน จันทรปาน นายมงคล สระแก้ว นายศักดิ์ เตชะชาลา นายสุจิต บุญบงการ นายอนันต์ เกตุวงศ์ นายอมร รักษาสัตย์ และ นายอระ หวังอ้อมกลาง เห็นว่า ในขณะที่ผู้ร้องขอให้ศาลอาญาส่งคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ ซึ่งเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีว่า ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แม้ต่อมาจะมีพระราชกฤษฎีกาสองฉบับ คือ พระราชกฤษฎีกากำหนดอำนาจ สิทธิ และประโยชน์ของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) พ.ศ. ๒๕๔๔ และพระราชกฤษฎีกากำหนดเงื่อนไขเวลา ยกเลิกกฎหมายว่าด้วยการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๔ ซึ่งได้ตราขึ้นตามที่พระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๘ บัญญัติไว้ก็ตาม ศาลรัฐธรรมนูญยังต้องพิจารณาวินิจฉัยประเด็นตามคำร้องนี้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ต่อไป ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อย ๒ คน คือ นายจุมพล ณ สงขลา และนายสุวิทย์ ชีรพงษ์ เห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญไม่มีอำนาจที่จะพิจารณาคำร้องต่อไปต้องยกคำร้อง

ประเด็นตามคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัย คือ

๑. พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ และ มาตรา ๕๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ หรือไม่

๒. พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ และ มาตรา ๕๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔ หรือไม่

๓. พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ และ มาตรา ๕๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ หรือไม่

ประเด็นที่หนึ่ง พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ หรือไม่

พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑

มาตรา ๓๐ บัญญัติว่า “ในการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ ให้ ปตท. มีอำนาจ

(๑) กำหนดเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อตามความจำเป็น โดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรี

(๒) วางระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อได้ เหนือ ตามหรือข้ามที่ดินของบุคคลใดๆ

(๓) รื้อถอนอาคาร โรงเรือนหรือทำลายสิ่งอื่นที่สร้างหรือทำขึ้น หรือทำลาย หรือตัดพินต้น กิ่ง หรือรากของต้นไม้ หรือพืชผลในเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ

ในการดำเนินการตาม (๑) ให้รัฐมนตรีประกาศเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อและเครื่องหมายแสดงเขตในราชกิจจานุเบกษา และให้ ปตท. ปิดประกาศเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อไว้ ณ ที่ทำการเขตหรืออำเภอแห่งท้องที่นั้น กับให้จัดทำเครื่องหมายแสดงไว้ในบริเวณดังกล่าว ตามระเบียบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

ก่อนที่จะดำเนินการตาม (๒) หรือ (๓) ให้ ปตท. แจกเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องทราบ และให้นำมาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง (๒) มาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นอาจยื่นคำร้องแสดงเหตุที่ไม่สมควรทำเช่นนั้นไปยังคณะกรรมการเพื่อวินิจฉัยภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด”

มาตรา ๕๓ บัญญัติว่า “ผู้ใดขัดขวางการกระทำของ ปตท. หรือพนักงานหรือผู้ซึ่งปฏิบัติงานร่วมกับพนักงานซึ่งกระทำการตามมาตรา ๒๕ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๕ หรือมาตรา ๓๖ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน

บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการตรวจค้นเคหสถาน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

พิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ บัญญัติรับรองเสรีภาพของบุคคลในเคหสถานในการที่จะได้รับความคุ้มครองเพื่อการอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข โดยบัญญัติห้ามไว้ว่าการเข้าไปในเคหสถานของบุคคลใดโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครองจะกระทำมิได้ แต่มีข้อยกเว้นในกรณีที่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ ซึ่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๐ บัญญัติให้อำนาจแก่ ปตท. เกี่ยวกับการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อโดยสามารถกำหนดเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ วางระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อไปได้ เหนือ ตามหรือข้ามที่ดินของบุคคลใดๆ รวมทั้งการรื้อถอนอาคาร โรงเรือน หรือทำลายสิ่งอื่นที่สร้างหรือทำขึ้น หรือทำลาย หรือตัดฟันต้นไม้ หรือพืชผลในเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อโดยการกำหนดเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อและเครื่องหมายแสดงเขต ให้รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา และให้ ปตท. ปิดประกาศ ส่วนการวางระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อและการรื้อถอน หรือทำลายสิ่งต่างๆ ในเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อให้ ปตท. แจกเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ที่เกี่ยวข้องทราบล่วงหน้าภายในเวลาอันสมควร แต่ต้องไม่น้อยกว่าสามวันถ้าไม่อาจติดต่อกับเจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ ให้ประกาศให้ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามสิบวัน ทั้งนี้ให้แจ้ง

กำหนดวันเวลาและการที่กระทำไว้ด้วย การกำหนดหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯไว้เช่นนี้ จึงเป็นการยอมรับในหลักเสรีภาพของบุคคลในเคหสถานตามที่รัฐธรรมนูญรับรอง แต่เนื่องจากการดำเนินการของ ปตท. เป็นการดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะ หากเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินไม่ยินยอมให้ ปตท. ใช้ทรัพย์สินของตนแล้วย่อมกระทบกระเทือนต่อประโยชน์ส่วนรวม ดังนั้น รัฐซึ่งมีหน้าที่ต้องจัดทำสาธารณประโยชน์ จึงสามารถออกกฎหมายให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ ปตท. เข้าไปดำเนินการแทรกแซงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเพื่อประโยชน์สาธารณะได้เท่าที่จำเป็นและไม่เป็นการกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้น โดยผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ยังคงมีกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ทุกประการ เพียงแต่การเข้าใช้สอยพื้นที่ในอสังหาริมทรัพย์ของ ปตท. นั้น ทำให้เจ้าของกรรมสิทธิ์ไม่สามารถใช้พื้นที่ในอสังหาริมทรัพย์ได้อย่างเต็มที่ แต่ ปตท. ต้องจ่ายค่าทดแทนในการขอใช้พื้นที่นั้นแก่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ตามความเป็นธรรม ตามที่มาตรา ๓๑ บัญญัติไว้ ส่วนมาตรา ๕๓ เป็นเรื่องการกำหนดโทษแก่ผู้ขัดขวางการกระทำของ ปตท. หรือพนักงานหรือผู้ซึ่งปฏิบัติงานร่วมกับพนักงานซึ่งกระทำการตามมาตรา ๓๐ เพื่อให้ ปตท. ดำเนินงานต่อไปได้ ดังนั้น พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕

ประเด็นที่สอง พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔ หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔ บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และเพื่อคุ้มครองความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างที่ประเทศอยู่ในภาวะการสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก”

พิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔ บัญญัติรับรองเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ ให้เสรีภาพในการรวมตัวชุมนุมกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ เช่นทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เป็นต้น และรัฐธรรมนูญได้บัญญัติข้อยกเว้นไว้ในมาตรา ๔๔ วรรคสอง ว่า การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวสามารถกระทำได้โดยอาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะและเพื่อคุ้มครองความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างที่ประเทศอยู่ในภาวะสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศ

สถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก ถ้ารัฐบาลบัญญัติกฎหมายเฉพาะขึ้นเพื่อจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธดังกล่าวก็ย่อมทำได้ภายในกรอบของรัฐธรรมนูญ แต่พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๐ บัญญัติเรื่องอำนาจของ ปตท. ในการดำเนินการเกี่ยวกับการวางระบบขนส่งปิโตรเลียมทางท่อไปได้ เหนือ ตามหรือข้ามที่ดินของบุคคลใด ๆ รวมทั้งรื้อถอนอาคาร โรงเรือนหรือทำลายสิ่งอื่นที่สร้างหรือทำขึ้น หรือทำลาย หรือตัดฟันต้นไม้ หรือรากของต้นไม้ หรือพืชผลในเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ โดย ปตท. สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เพื่อวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองความปลอดภัยเขตระบบขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ ซึ่งกฎหมายให้อำนาจ ปตท. ในการดูแลรักษาเขตระบบขนส่งปิโตรเลียมทางท่อและห้ามมิให้มีการชุมนุมเพื่อขัดขวางการกระทำของ ปตท. หรือพนักงาน หรือผู้ปฏิบัติงานร่วมกับพนักงาน ซึ่งกระทำการตามมาตรา ๓๐ ทั้งไม่ได้เป็นการห้ามการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔ แต่ก็มีได้หมายความว่า ผู้ชุมนุมจะใช้เสรีภาพดังกล่าวนั้น เพื่อขัดขวางหรือฝ่าฝืนกฎหมายได้ พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๐ ดังกล่าว ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔ ส่วนมาตรา ๕๓ ที่ได้บัญญัติเรื่องการกำหนดโทษแก่ผู้ขัดขวาง ฯ นั้น ก็เช่นเดียวกันกับที่ได้วินิจฉัยไว้ในประเด็นที่หนึ่งแล้ว ดังนั้น พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔

ประเด็นที่สาม พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

พิจารณาแล้ว เห็นว่า บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ เป็นการบัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมดังกล่าวย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายบัญญัติถึงสิทธิของบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมไว้เป็นการเฉพาะ กรณีจึงถือได้ว่า การที่พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๐

ให้อำนาจ ปตท. เข้าไปดำเนินการในการวางระบบขนส่งปิโตรเลียมทางท่อซึ่งเป็นการดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะ โดยการขอใช้พื้นที่ของเอกชนในชุมชนนั้นเท่าที่จำเป็นโดยมีการบอกกล่าวล่วงหน้า และเปิดโอกาสให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ ยื่นคำร้องแสดงเหตุที่ไม่สมควรไปยังคณะกรรมการเพื่อวินิจฉัยได้นั้น มิได้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ ส่วนมาตรา ๕๓ ที่ได้บัญญัติเรื่องการกำหนดโทษแก่ผู้ขัดขวาง ฯ นั้น ก็เช่นเดียวกันกับที่ได้วินิจฉัยในประเด็นที่หนึ่งและประเด็นที่สองแล้ว ดังนั้น พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก ๑๒ คน คือ นายกระมล ทองธรรมชาติ นายจิระ บุญพจนสุนทร พลโท จุล อติเรก นายปรีชา เฉลิมวณิชย์ นายพันธ์ จันทรปาน นายมงคล สระภูณ์ นายศักดิ์ เตชะชาญ นายสุจิต บุญบงการ นายสุวิทย์ ชีรพงษ์ นายอนันต์ เกตุวงศ์ นายอมร รักษาสัตย์ และนายอุระ หวังอ้อมกลาง วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ มาตรา ๔๔ และมาตรา ๔๖

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อย ๑ คน คือ นายจุมพล ณ สงขลา เห็นว่า เมื่อมีพระราชกฤษฎีกาให้ยกเลิกพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ แล้ว จึงต้องอยู่ภายใต้บังคับของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒ วรรคสอง ศาลยุติธรรมไม่อาจดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้โดยจะต้องพิพากษายกฟ้อง จึงไม่เป็นประโยชน์อันใดที่ศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาวินิจฉัยปัญหาตามคำร้องต่อไป และวินิจฉัยให้จำหน่ายคำร้อง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญ จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ มาตรา ๔๔ และมาตรา ๔๖

พลโท จุล อติเรก

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ปฏิบัติหน้าที่ประธานที่ประชุม

คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายกระมล ทองธรรมชาติ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายจิระ บุญพจนสุนทร

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายจุมพล ณ สงขลา

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายปรีชา เฉลิมวณิชย์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายผัน จันทรปาน

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายมงคล สระภู่น

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายศักดิ์ เตชาชาญ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายสุจิต บุญบงการ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายสุวิทย์ ธีรพงษ์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายอนันต์ เกตุวงศ์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายอมร รักษาสัตย์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายอุระ หวังอ้อมกลาง

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ